

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Макъ

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкъе иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къыщегъэжъагъэу къыдэкъы

№ 44 (22493)

2022-рэ ильес

МЭФЭКУ

ГЪЭТХАПЭМ и 17

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтыутыгъэхэр ыкы
нэмыкъ къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээст

*Адыгэ лъэпкъыр
зэрыгушхорэ сурэ-
тышиI-модельер
ІэнэIасэу маstэм-
рэ Iуданэмрэ «зи-
Іэш» СтIашъу
Юрэ ищитхуу
чыжьиу нэсыгъ,
дунаим ар цIэ-
рыIo Ѣыхъугъ,
иIoфиIагъэхэр
хэгъэгубэмэ аща-
лъэгъугъ.
Мамырныгъэр
зыгъэлъэнIэрэ,
иIoфиIагъэхэмкIэ
ащ игъэпытэн зи-
IахьишиIу хэзылъ-
хэрэ лъэпкъ Іэнэ-
Iасэм республи-
кэм итын анахъ
лъапIэхэр къифа-
гъэшьошагъэх.
Ар искуствэм
зигъашIэ езыты-
гъэ цIыф. Тина-
хвыжъ лъапIэ фэ-
гъэхъыгъэ тхы-
гъэр я 5-рэ нэклуб-
гъом къышыхэ-
тэумы.*

Гъэтхапэм и 17-р — Адыгэ Республикэм ипарламентаризмэ и Маф

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм идепутатхэу, Адыгэ Республикэм
имуниципальнэ образованиехэм ялIыкIo
къулыкъухэм ядепутатхэу лъитэныгъэ
зыфэтиIыхэрэр!**

Адыгэ Республикэм ипарламентаризмэ и Мафэрэ
Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ иапшъэрэ
законихъухъэ къулыкъузызэхашаагъэм ия 30-рэ ильес-
рэ афеш! тышуфэгушо!

Мы мафэм, 1992-рэ ильесим гъэтхапэм и 17-м,
Апшъэрэ Советым иа 1-рэ сессие иофшэн риgyэ-
жъэгъагъ. Советскэ Социалистическая Республикау
Адыгэ Республикэ зэхъокыжъигъэным
фэгъэхъигъэ закон ащ щаштэгъагъ, Адыгэ Республикэм
игерб, игимн ыкы икъэралыгъо биракъ щау-
хэсигъагъэх. Тиреспубликэ изичээзу хэхъоныгъэ а
хъугъэ-шлагъэр ублаплэ фэхъуль.

Ильес 30-м къыкъоцI апшъэрэ законихъухъэ къулы-
къум дэгъою Ioф зыщишэгъэ уахтэм мэхъанэшх
зилэ политическэ хъугъэ-шлагъэр бэу щыагъэх, ахэм
апкъ къыкъыкъе тиреспубликэ социальнэ ыкы эко-
номикэ зэхъокыжъигъэ инхэр фэхъугъэх. Адыгэир
джыри нахъ зэтегъэпсыхъагъэ хъуным, цыфхэм ящы-
лакъэ зыкъыштиным, республикэм щыпсэурэ лъэпкъ-
хэм якультурнэ-тарихъ къэн къеухумэгъэным пра-
вовой лъэпсэ пытэ ялэнымкъэ республикэм ипарла-
ментариехэм Ioфыши агъэцэктагъ.

Республикэ парламентым иэгъэ зэлукъэгъуйблыми
депутатхэм хэдзаклохэм апашхъэкъэ пшъэдэкъыжъ
зэрхыхырэг къагурыозэ, Ioфэу агъэцакIэрэм джыри
нахъ шлгъэ ин къегъэтигъэным анаэ тырагъэтизэ,
республикэмкъе анахъ мэхъанэшх зилэ Ioфыгиу
къеуцухэрэм язэшшохынкъэ шлугъэ къэзыхыщт амал-
хэр къыхахыхээ, цыфхэм ящылакъэ нахышиу шлы-
гъэным тэгъэпсыхъэгъэ законхэр аштэх.

Ильес 30-м къыкъоцI Ioфшэнымкъэ опытэу шууилэ

хъугъэм, гъэцэкIэкъо хабзэм, чылпэ зыгъэлорышэ-
жъиним якъулыкъухэм гъусэнэгъэ пытэ зэрэдь-
шъуилэм яшшуагъэкъэ тиреспубликэ исоциальнэ-эконо-
микэ хэхъоныгъэ лъыкъотэным пае хэбзэихъухъэ
Ioфшэнэир тапэки дэгъоу зэрэжкугъэцэкъэштим ти-
цихъэ тель.

Ныбджэгъу лъапIэхэр, зэкъэми тышуфэлъяло
псаунэгъэ пытэ, щылэкъэшу шууилэнэу, Адыгэим-
рэ Урысыиэрэ яфедэ зыхэль хэбзэихъухъан Ioф-
шэнэу жуугъэцакIэрэм тапэки гъэхъагъэхэр щышу-
шынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышшхъэу,
Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием»
и Адыгэ шъольыр къутамэ и Секретарэу
Къумпыйл Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Нацизмэ ылъапсэ дгъэкодын фае

Урысые къэралыгъошхом ылъапсэ чыжьэу макло. Республикэхэр, хэкухэр зыч-зыпчэгьюу зэготхэу ильэсийбэрэ аш щызэдэпсэугъэх.

СССР-р зызэхээым, экэри шъхьафитэу псеухэурагъэжьаг. Сыд фэдэрэ къэралыгъу, орэн орэцыкы, ишыеклэ-псэукэ ежь зэрэфаеу ыгъэпсы, зэрэфаеу ыгъезекло, ыгъэлажэ шлоигъу. Аш емыкыу хэлъэп.

Сыда адэ непэрэ мафэм Украина нэм фэмыгъотырэр? Зицыф зыукыгъэу хета щылээр? Сэ сшлэрэп, зьешлагъэм аш фэдэ сльэгъуягъэп. Мы дунэшхом кытхэхээр бэ. Ау аш фэдизир тафэ, тетыфэ мэлжээ, мэлсээ, ишыенэгъэ щегашэ. Хэт дунэшхом кытхэхэгъэу щылэ зышомынгъор? Ау джыри ар кызгурмынгъэхээр бэ.

Украинэ нах щылэ-кэ-псэукэ дэгүү кыгуулжынэ ыгу къекыгъ. Аш итарихъ икэрыкы, китхыкыгъынэу, ар имыкью, Хэгъэгу зэошху блэкигъэри итарихъи кыригъэубытэу нэмийкэу ыгъэпсэу фежьаг. Щыгъупшагъа зэошху 1941—1945-рэ ильэсийм щылэгъэм идзэклолхэр тэтиехэм аготхэу нэмийц

ипшъэрэлъыр амал иэмэ мамыр цыфхэм иягъэ ямыкыныр ары. Мы зэпэуцужыр къезыгъэжагъэр Урысыер ареп, ильэсий хуугъэу Украина нэм идзэхэр мамыр цыфхэм къяоцтыгъях. Аш фэдэ тхамыкагъо къэмыхузынным пае неонацистхэр лэпсэклодэу дунаим щыгъэлодыгъэнх фае. Джары джы непэ зыфбанэхэрэтихуумаклоху Украина нэм щылэхэр.

Тэ, юфшлэнным иветранхэр, зэошхом икэлэццыкүхэр, тыгу зыкы джэндэжэш къихэрэп непэ Украина нэм тхамыкагъо щылхурэм кэх тэрэз зэрэфхуущтымкэ. Украина нэм ипащэхэм ар агурихырэп, ау тэ тэшэ аш фэдэ мэшошхом игъэлосакэ. Шъугу къэжкугъэхэй аш фэдэ мэшошху нэмийц тахаклохэм къытасылгъагъэр. Шъугу щумыгъэклоды, тидэклолхэр, мамырныгъэм игъогу шъукытхэхжыщ!

Хъодэ Сэфэр.
Юфшлэнным иветран, заом икэлэццыкы.

Техаклохэр зырафижьхэм ылж нэмийц уклаклохэм ягъусэху тэ къызэрээжыгъэхэр? Украина нэм ицыфхэр урыс шылкъеу ёгашлэм тлынтиэ къэтхыгъ. Джы непэ аш ицыфхэр милитаризацием игъогу таиханхэш, яльэпкь езэжынхэр хэт щылэгъэр?

Мы тхамыкагъом изэшохын псынкагъо щытэп. Ау Президентэу Владимир Путиним унашьо ѿшыгъ тидэклолхэр цыфхэм афэсакынхуу. Аш Урысыем ис пстэуми дырагъэштагъ. Хэушхьафыкыгъэ дээ операцием

ЕгъэжъэпIЭшIухэр иIЭХ

Адыгэкаалэ икэлэццыкы тхыльеджаплэ модельнэ шыклем тэтэу юф ышлэнным фэш ёгъэжъэпIЭшIухэр ышыгъэх.

2021-рэ ильэсийм лъэпкь проектэу «Культурэм» къыдыхэлтыгъэ зэнэкъокум теклонигъэр къыщидыхыгъ. Гъэцэклэжын, зэхэшэн юфыгъэрэхэдэгъягъэх.

Адыгэ Республикэм культурэмкэ иминистрэу Аульэ Юрэ къыуагъ тхыльеджаплэр модернизация шыгъэнэмкэ сомэ 5281200-рэ къызэрэфатуущыгъэр. Аш щышэу сомэ млн 5-р федеральна бюджетын къыхахыгъ, республикэм ибюджет къыхахыгъэр сомэ 506000-рэ, муниципальна бюджет ахьщэр 230600-рэ мэхъу.

Клаугоегъе ахъэмкэ тхыльхэр, иэмэ-псымэхэр, мебелыр ашэфынхэм джырэ ухьтэ пыльых. Гъэцэклэжын юфшлэнхэр тхыльеджаплэм щэкох.

Лъэпкь проектэу «Культурэм» ишуагъэх ятлонэрэ модельнэ тхыль-

тэ нах юф гъэшIЭгъонэу агъэкноымкэ модельнэ тхыльеджаплэр гупчэ афэхъущ.

Адыгэкаалэ игупчэ тхыльеджэплэ системэ модельнэ шыклем теххагъэу юф ешэ. «Кэлэццыкы тхыльеджаплэм шэхэзэхжыгъэхэр фэхуущтых, — къытиуагъ аш щылэжээрэ Хыхыкъо Мирэ. — Цыиф цэргийхэм, тхаклохэм, культурам иофышэхэм, спортсменхэм, нэмийкхэм таилдэшт».

Республикэм ятлонэрэ къалэ Адыгэкаалэ ильэс къэс зеушомбгүү. Культурэм иофшлаплэрэ зэтэргээпсихъажых, спорт псузалхэр нахьыбэ мэхъу. Кэлэццыкүхэм плуныгъэ дэгүү ягъэгъотыгъээ ишэхэнхэрэхэдэгъягъэх.

САХЫДЭКЬО Нурбый.

ІЭКІЫБ КЪЭРАЛЫГЬОЩЫУХҮМЭГЬЭНХЭМ ФЭШІ

#КИБЕРДРУЖИНА
ЗАЩИЩАЯ
БУДУЩЕЕ
я за безопасный интернет

Терроризмэ ыкыи экстремизмэ апэшүе-когъенным фэгъэхыгъэ юфхъабзэхэр гэсэнэгъэм иучреждениехэу республикэм итхэм ренэу ашызэхашэх.

2021-рэ ильэсийм мы гумэкыгъом ныбжыкэхэр щыуухумэгъэнхэм фэорышиэрэ пүнгүгъэ, күлтурнэ-гэсэнэгъэ юфхъабзэхэр мини 4,5-рэ зэхашагъ, ахэм кэлэеджэ-ко ыкыи студент мин 62-рэ ахэлжьагъ.

Адыгэ къэралыгъо университетын иректорэу Мамый Даутэрэ Мыекопэ къэралыгъо технологическое университетын иректорэу Къуихъ Сайдэрэ кызэралаугъэмкэ, алшээрэ еджаклэхэм кибердружинэхэр, клуб объединениехэр, щынэгъончээнэ лынгэлэрэ студент отрядхэр ялэх.

Аш нэмийкэу, «Гъэсэ-

ныгъэм иорганизациехэм терроризмэ ыкыи экстремизмэ апэшүе-когъэм фэгъэхыгъэш юфхъабзэхэр ашызэхэшгэгъэнхэр» зыфилорэ курсэу АРИПК-м зэхицагъэм кэлэгэхэдже 38-рэ хэлэжьагъ, яшлэнгъэхэм ахагъэхуагъ. Кэлэгэхэдже-психолог ыкыи ныбжыкэхэм юф адэшгээгэйн фытегъэпсыхэгъэ нэбгыри 100-м ехуу джирэблагъэ щылэгъэ семинарим хэлэжьагъ.

Ныбжыкэхэр гъогу пхэндж тауцонхэм щуухумэгъэнхэм епхыгъэу АР-м и Лышхъээ пшээриль гъенэфагъэхэр кынэцхынэу ашыгъэхэр кызазафа-тэктэ, бэмэ щысэтехынэ афэхуущтых, — къыуагъ Къумпыл Мурат.

Шылэ мазэм и 25-м кыщегъэхьагъэу гъэтхапэм и 10-м нэс зыщыпсэунхэу нах кыхахырэ къэралыгъом фэгъэхыгъэу «SuperJob» зыфилорэ сервисир цыфхэм яупчыгъ.

Аш зэфэхысъжьагъэу фэхуугъэмкэ, іэкіыб къэралхэм ашыпсэун амал ялэми. Мыекуапэ дэсхэм япроцент 44-р Урысыем къянэхынр кыхахыгъ. Илээ 12-кэ узэклэхэжээ, ар процент 23-рэ зэрэхуущтыгъэр. США-м щыпсэунхэм зылгэшгэхээ яччагъээ зэхашпшэу нах маклэхуугъэ. 2010-рэ ильэсийм ягъэреклорэм яшылэгъэхэм яччагъээ зэхашпшэу нах маклэхуугъэ. Проценти 4, ар гъэреклорэм ельтигъэмэ, проценти 3-кэ нах маклэхуугъэ. Проценти 3-р Швейцари-

ем, Германием, Канадэ ашыпсэунхэу фаех. Грециием, Италием, Австралием, Норвегием, Финляндие ыкыи Швецием ашыпсэунхэу процента 2-мэ кыхахыгъ. Великобританием, Израиль, Исландилем, Мексикэм, Зэхэти Араб Эмиратахэм, Таиланд, Тыркуем, Францием ыкыи Чехиет ашыпсэунхэу фаехэр зы процент мэхъу.

Мамырныгъэ щылакІЭ щылэным пай

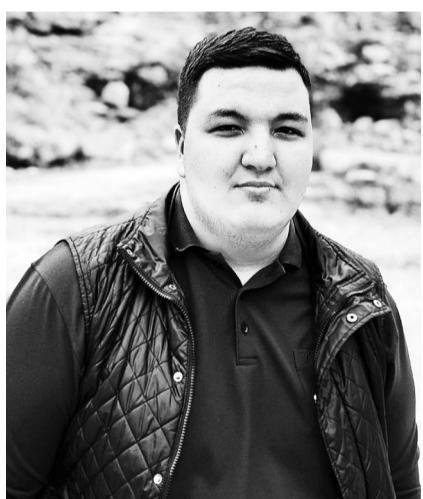
Урысые общественнэ шүүшлэ организациеу «Урысыем икіләлэцьык» фонд» зыфиорэм и Адыгэ республике къутамэ ипащэу Татьяна Гоголевам УФ-м и Президентэу Владимир Путиным иунашьо игъоу ельытэ.

— Дээ хэушъяафы-
кыгъэ операцьеер цыиф-
хэм якъэгъэнэжьын, ти-
къэралыгъо мамыр щы-
лаkэ ильниым афэлоры-
шэ. Урысыем идээ къу-
лыкъу хэтхэм ДНР-м ыкы
ЛНР-м ашылсэурэ бзы-
льфыгъэхэр, сабийхэр
псаоу къагъэнэжьых, банд-
ровцэхэм ыкы нацио-
налистхэм жъалмыгъэу
зэрхьэрээр гүунэнч. Ти-
къэралыгъо ипащэ уна-
шьоу ышыгъэр тэрээ.
Ильэси 8-рэ клогъе заом
къеух фэхъун, Донецкэ
ыкы Луганскэ ашылсэурэ
цыифхэр зыхэтигъэ тхъа-
мыкылахъом къеух фэшы-
гъэн фэягъ. Тызэгъусэу
тикъэралыгъо тыкъоуцон
фае. Тызэкъотмэ тыльэш,
— elo Татьяна Гоголевам.

«Къэралыгъом ипащэ тицыихъэ тель»

Хэушхъафыкыгъэ дээ операцием фэгъэхыгъэ унашьоу Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным ышыгъэм зэрэдыригъаштэрэр кыгуагъ Урысые общественнэ организациеу «Урысыем и НыбжыкIэхэм я Союз» зыфиорэм и Адыгэ шъольыр къутамэ ипащэу Мыгу Бисльсан.

«Урысыем щыпсэухэрэм ящынэгъончьягъе, ашт иғуунапкъэхэм якъэухъумэн, ДНР-м ыкыл ЛНР-м ашыпсэурэ цыифхэм мамырныгъе ягъельтожыгъэныр ары хэушхъяфыкыгъэ дээ операциөр зыфэгъэхыгъэр. Тикъэралыгъо илашэ унашьор ышыныр ӏашэх къыщи хъугъэл, ау ашт нэмыйк хэкыпш щылагъэп. Непэ Урысыем фэгъэхыгъэ къэбар нэпцын бэ къеклокы, санкциехэр ашых. Тизакьюотыкъэнэштэл, анах къэралыгъо инхэу, къэгъэльгэйон дэгъухэр зилэхэр тигүсэх, арышь, къинигъохэм талхырыкыщт. Ти Президент сицыхэ тель, икъэралыгъо, ицыифхэм ящынэгъончьягъе къыдильтийтээ унашьохэр ешых. Урысые Федерацием и Улашыгъе Күааччэхэм ахэтхэм лыхъужынгъэ зэрахьээ явшээрыльхэр агъэцакъэ, ДНР-м ыкыл ЛНР-м ашыпсэурэ цыифхэм ящынэгъончьягъа къаахьума

Гъольып! Э чылдэхэр агъэмэктагъэх

Ковидыр кызэузырэ сымаджэхэм япчагъэ кызэрехыгъэм кыхэкіу гъэтхапэм и 14-м кыщегъэжьагъеу зэпахырэ узхэм зыщаиззэхэрэ госпитальхэм ягъолыып! Э чып! Эхэр пэктюр 200-кэ нахъ маклэ ашыгъэх.

— Мы уахътэм ехъултэй коронавирусыр кызэеузүрэ сымаджэхэм апае гольынгээ 550-рэ къагъэнагь. Температурнэ гупчэхэр

зэфашыжыгъэх, ау сы-
маджэхэм Іэпилэгъу аф-
хурэ ковиднэ бригадэхэм
Іоф ашэ, — къытыгъ шъо-
льыр Оперативнэ штабын.

Гъэтхапэм икъихъагъум
цыфхэм ялэзэгъэнымкэ
зэкэ сымеджэшхэм ыки
поликлиникэхэм ялошэн
рагъэжъэжыгъ.

Джыри дгъэфедэнхэ фае

Коронавирусыр кызээузыхэрэм япчагъэ кызэрэйхыгъэм ыкчи эпидемиология лъэныкъомкээ тофхэм язытет нахышу зэрэхъугъэм кахэкэлэу агъэнэфэгъэгъэ шапхъэхэм ашыщхэм къаклэгъэчигъэним епхыгъэ унашьохэр шъолтыр зэфэшьхяафхэм ашаштэх.

Гүщүіләм пае, къаләү
Москва нәгульхъор шлок!
имыләу аулын фаеу зе-
рәштыгъе гъунапкъэм
гъэтхапэм и 15-м къы-
щегъэжъягъеу klyuch'e ил-
жыыттәп. Аш фэгъэхыы-
гъе унашъом кіэтхагъ
мэрэу Сергей Собяниныр.

Ау аш өмүлтыйгээ, врач-инфекционистэй Николай Малышевым кызызэриягъэмкээ, зыныбжы хэклотагъэхэм ыкчи хэу жыныхъэгъэ узхэр зиэхэм ахэр джыри аултын мэ ишүагъэ къеклошт.

Шъугу къэдгъэкыжын
Адыгейми гъунапкъэхэм
ащышхэм къазэракыра-
пъэчыгъэр.

Гэхтэхам и 11-м кын-
щегъяжьгаа кинотеа-
трэхэм, кафехэм, ресто-
ранхэм, спорт учрежде-
ниихэм, культурэм ипсэу-
льзхэм, хъаакшхэм, зы-
гъэлсэхфынгэ унэхэм ачла-
хъэхэ зыхыкэ QR-кодхэр

арагъэлтэгъунхэр ишц-
кіэгъэжыщтэп. Цыфхэр
жүгъэу зыхэлэжъэхэрэ
юфхъабзэхэм, культу-
рэм, спортым, зыгъэпсэ-
фынным япхыгъэ псэу-
льэхэм нэбгырэ пчья-
гъэу яклонпэцхэмки гу-
напкъе яэжьэп.

Къылхэдгъэшти тшоигъу, нэгуу хъом епхыгъэ ша-хъэр тишильтыркэ зытэтыгъэм тетэү къэнэжбы, ар джыри щагъэзыерэп. Джащ фэдэу цыифхэм азыфагу иль зэпэчыжьагъэр джыри къылхадлытэн фае.

Апэрэ чыпчицыр къыдахыгъ

Программированиемкіэ я VI-рэ шъольыр олимпиадэу «Junior» зыфилорэр мы мафэхэм Адыгэ къэралыгъо университетым щыкlyагъ.

Ашпъэрэ еджаплэм зэ-
пхыныгэ зыдырилэ ком-
паниеу «ITV» зыфило-
рэр илэпьиэгью ар зэха-
шарь.

Олимпиадээр Адыгэ къералыгъо университетын ыкли Пшызэ къэралыгъо университетын ашыкъуягъ. Зэклемкин ашпъэрэ еджэ-плитумэ ашеджэрэ нэбгырэ 59-рэ аш хэлэжжьагъ. Ахэм ашыщэу нэбгырэ 28-р АКъУ-м хисапымкі ыкли компьютер шлэнгъэхэмкі ифакультет ще-джэх. Тистудентхэм шлэнгъыгъ куухэр къаягъэль-гъуягъ, алерэ чыпчиши-ри къахыгъ.

Апэрэ чыпіләр къылә-
жыгы Александр Кузне-
цовым, ятөнэрэ чыпіләр
къыфагъешъошагъ Вла-
димир Верденкэм, ящэ-
нэрэ хъуғъэ Емыж Ис-
льям.

A black and white photograph showing three students in a classroom environment. In the foreground, a student with light-colored hair and a white t-shirt is looking down at their laptop screen. To their right, another student with short hair and a dark hoodie featuring a large 'JR' monogram is also focused on their laptop. In the background, a third student wearing a face mask is visible, working at a desk. The scene conveys a sense of concentration and productivity.

университетым истудент-хэм мыш фэдэ гъэхъэгъашуухэр алэрэп зэрашырээр. Мы олимпиадэм теклонигъэ кыышнадэзыхыгъэхэр джащ фэдэу Поволжскэ Зэлихын

гъэ хыисал олимпиадэу студентхэм апае зэхажа- гъэм хэлэжьагъэх ыкль хагъеунэфыкырэ чыпэхэр къалэжьыгъэх, — къы- щауагь АКЬУ-м ипресс- къулыкъу.

Бзыльфыгъэ къэлэмъир

ИгущыІэ къабзэ, фабэ, задфэ — дэнэ фыжь

Сайдэ итхылъыкіе бэмышіеу къыдкыгъэр зысэльэгъум, сиғэгушуягъ, сыда пломэ, бзыльфыгъэ акылым непи тищылакіе чыпішко щыри.

Адыгэ литературам шъэбэгъэ-фэба-гъэр, голуғъэр хэзыкъутау, къехъущи, къашэшти зыштэу, ренэу пасгъэм тезы-тъафту хэтыр бзыльфыгъэ-гупшысаклор ары. Непэ тарэгушо ахэм: Натхью Долэтхъан, Хунэго Нурут, Емыж Му-лилэт, Ергукъю-Щэшэ Щамсэт, Хунэго Сайдэ, нэмыхъеми.

Усаклор ренэу ежь идунае шъхъаф хэт: огүи, чыгуги, мази, тыгъи, чэщи мафи загуригъялоэ, поэ зыптым зэкэми, зыфесакыжъеу ныбжыре гүсэгъу ышышт усэм — гупшысенным затыретау.

Хунэго Сайдэ игупшысэ гъечыгъэ. Ипичыгъо онтэгъоп, къызэрекъо дэд, уигъэпшырэп — узлэпещэ, гурьоғъошыу, ушыыр мыдьджэу хиз. Щыненгъэ гашыгъеу зэдигъялгъэр ыпшыжъемэ, зэфигъешүзэ, поэ кыпегъякіе, ильэпкэ фэлажъэ. Иадыгабзэ ухъопсеноға фабэ, лъеш.

Сайдэ иусе тхылъыкіе «СигущыІэ — дэнэ фыжь» цэу фишигъэр. Аш къиуегъаше тхаклом игущые уасэу илэр ышапэу зэрэкингъетхъырэр. «Дэнэ фыжь» зыфилор гүшүэзэгъусэр шъотпэлэ къодырап — дэгъугъэм ишапхъ; нэмийнэр, фэбагъэр, зэфагъэр, дэхагъэр, зэдштэнгъэр зыхиз къуачи.

Бзыльфыгъэр — ны, шъхъэгъус, ныб-дэгъу. Аш ифабэ, инэхъой, игулытэ, игущые шъхъекіефэ мыухыжь фашыеу къырыкъуагъ дунаир. Зэфильгъэ шъульфыгъитум азыфагу бзыльфыгъэм гүшүненчъеу ишхъатехоу къызыридзэ-рэм, анах лы губжыгъэхэри къызих-гъэшхъожыжъигъэх, заалэжэн фаду къуущтыгъэх. Арышь, акылым хэшыкъылгъэ гүшүн — дэнэ фыжь, осёшү зи.

Мы тхылъыкіэр яхь пчагъеу гошыгъэ, ау зы гупшысэ кілпэсэ пыткэл а эзкэл зэпхыхыгъэ, эзкэл бзыльфыгъэгум пхырыкъыре гупшысэ зэмшшоғъубэу — гашшэм ильынтифэ заклэх.

Анах шыгъэ инэу усаклом сэ фэслээ-

Гъэ мин гупшысэр шыклае шыгъеу блэмийэбыкіеу мэстанэм реу Хунэго Сайдэ. Бзыльфыгъэ акыл уцугъэкіе пльэмэ, даозэ, гу пэпчь зыфенкъор — гупсэфыгъор, гукіэгъур, шуульгъур, шыпкъагъэр, зэфагъэр яхь ешы, хэти һаягъэм щиухъумэ шоингоу иусэхэр къызакіэльэклох.

Туғъэр игупшысекіе ухэтми узфикъудьеу, уигъэдэон ыкыи гупшысэ дунаим ухигъэуцон зэрлиэкъырэр ары. Усэхэм ашэ закъо къепломи, уемважэхъау нэм сурэтшыгъэ инхэр къыкіеуцох: «Псэр ныкъо-такъо ом щэбыбатэ...», «Сэри мы дунаим сыйызхедзы...», «Къыгъэ-зэжыгъеу ало дунаим...», «Гүшүээр къежэе сабый нэфниену...», «Сидунае гүгъэр къесхъухыгъеши...», «Бысым лъэхъу сиғуғъэ...», нэмыхъеми.

Сайдэ итхылъыкіе «СигущыІэ — дэнэ фыжь» зыфилорэм итеплэе а цэм фэшүшлэ. Сурэтыр зышигъе Камилла Деревар гум нэси.

Тхылъыр къызэуехы театроведэу, АР-м искусствахэмкіе изаслуженнэ тофышэу Шхъэлэхъо Светланэ итхыгъеу «Хунэго Сайдэ итамыгъэ шъэф» зыфилорэм. Уцыфу гашшэ бъэшэнэвр сид фэда? Мы уччлэм ыкыи нэмыхъи уччлабэ усаклом къещихъакыгъэхэм ахэшыкъыгъ Сайдэ итхылъыкіе. Ар къыгурьоу, зэхиштэу Хунэго Сайдэ ипоэзие епллыкіе фырилэр Светэ гүшүшлэп къышыриотыкыгъ: «Гүшүэ ухыгъэкіе дунаим хэтмэ ашыщеп Сайдэ, уччлабэ зыфегъеуцужы, ахэм яджуап лъэхъу, цыфыр шу ельэгъу, аш зыфегъазэ, дэгүштэ, дэгупшысэ, дэшыгъю... Дэгъури дээри ышылакіем зэрэхэлтэйр цыфым зэхыргэшыкъы, акыл уцугъэкіе еклюлэ, хэт якылгъэми, ыгу къабзэу, шыпкъагъэкіе цыфым пэгъокы».

Тхаклор Хунагом итворческе гъогу къызыщежъягъэр, итхыгъэхэр сидигъоки зэрэгшэштэхъонхэр, щыненгъэм хэлхэсэр ханэ фэмыхъоу къызэрощыриотыкырэр, жанрэ зэфэшхъафыбэмкіе фэкуулаеу юф зэришлэрэр Светэ къыхэгъэшчи, ипроэз чыгхэтэ бэгъогъэ дахэм зэрэфэдэр къегъэтхы.

Сэ съхъэкіе къыхэсэгъахъо Сайдэ адигабзэр дэгъоу зэришлэрэр ыкыи зэригъэфедэрэр, усаклом гупшысэнэвр къехъыльэкъырэр, сида пломэ ыгукъе шоингоу ыштэрэм, поэм ифабэ ригтэгъусээ, матхэ. Джары иусэхэр гум зыкынэсихъэр. Щэх хэлъэп, адигабзэр дэгъоу іэклэл, гъесэнгъэри аш къыгот, гупшысаклэмэ фэкуулаи. Ильэс 40 іэл-пэ-циптэм емьзэшыжъеу гүшүлэр елэжхы ыкыи ар къыдэхъу.

**Зыпари сфэмылъэкими —
Сэлъэгъу шыу сильэпкъ,
Хыорым уахътэм сехъми,
Сигупсэ бзэр — синэпкъ!
Сильэпкъ инэпкъ секүжъсы.**

(«Сильэпкъ»).

Лъэпкъым, хэгъэгум яжь, япс илэшүүтээ зэхшшэ усаклом, оуие шыпкъым фэдэх хүн зэрэшымылэр къызэрекъо дэдэу, ау гум къылукъыпэу къэуагъ.

Джащ фэдэх усэхэу «Адыгабзэр», «Тэ

— тыадыг» зыфиохэрэр, ахэм усаклом ишхъэлпэйтэжь ахэгоща.

**Анах мылку лъаплэу
Чым Ѣызгъотыгъэр —
Сиадыгабз! — ело усаклом.**

Ухъуапсэ аш фэдэ осёшү зэритирэ иныдэлъфыбзэкіе къылон зэришлэрэм. Унэ къэлхагъеу, бзи шхъыи хэшьыи горэ афуумылэм, мы гульэчэ гупшысэхэм укъагъеуши, узэрэгъэлпэлжы ыкыи узэрращалэ, шүм уфащэ.

Тыгу къытмоофэ —

Тэ тыадыг.

Чым тырэклиофэ —

Тэ тыадыг!

Тиадыгабз — тилъэгъохэц,

Чым тышыгъуащэмэ — къытэдэжэжын!

**Тихэкуи чылпэ Ѣыдгъо-
тыжын!**

(«Тэ — тыадыг»).

Усаклом дэгъу дэдэу ешэе узшальфытэу, узшалгъэм фэдэу узшыгупсэ-фыни, узшызэхашыкыни, узшырэхъатыни зэрэшымылэр. Арышь, ухэтми, уиэ бзи, шхъыи, лъапси, лъэпкъи, гупшыи уафесакъеу, уарыгушоу зепхъанхэ фае.

«СигущыІэ — дэнэ фыжь» зыцэхтылъыкіем усаклоу Хунэго Сайдэ гүшүлэр зэрэлзэгъур, фэсакъымэ, ешшлээ, гупшысэцэ цыкыл пэпч къэзгъэнчъеу къиугууаэмэ, ыфапээ гум, поэм янэфыпскіе, зэхшэе орхэмкіе ыгъэштэхъонхэр, щыненгъэр зыфэдэр къышыриотыкыгъ. Ушыненгъэм щэлгъэшхо сидигъу зэришкыгъа тусын зэфэшхъафхэм къыбурагъяло. Усаклор уиуушэу, блыгък шыпкъеу, ныбджэгъу хялал къыпфэхъу. Ипоэзие уигъэпшырэп — фэбагъэрэ ыашуугъакъэрэ кэлэл.

Цыфхэр — зы усэ,

Цыфхэр — зэфэусэх!

Цыфхэр зэфэдэх.

Цыфхэр — зэуас.

Цыфхэр — зы уас.

Зыл — зэклэ инэуас.

Цыфыр цыфым фэрэз.

(«Цыфхэр — зы цыиф»)

Ау гашшэ бъэшэнэвр зэрэмьшысэ къэрэлэр ешэе усаклом, гум, поэм гушшоо закъоп ашчырэр — нэфым нахьбэжэхъеу шлункыр къатеклуатэ. Ауми щэлгъэрэ акылпрэ зиэм имэфэ ошлыгъо.

Къеэхи сыгу

Урахыгъ —

Нэклым ичыыІэ

Къехыгъ —

Къетхъохи сыгу

Уратхъыгъ —

Нэклым ыкыыб

Къефэхыгъ...

Шлункым ыкыышиъо

Сиджсан —

Къупшылхъэхэм зыкыысхагъан!

Дэкъацэу жыыр даубытэ,

Сыгуурачыгъэр акъутэ...

(«Гум»).

Щыненгъэм фыжыымре шуццлэрэм, шумрэ емрэ ренэу щызэпэлуты, ау цыиф лашшэ ажыл зиэр ахэм афесакъеу, хэти иягъе римыгъэкіе, хэкынгъэхъеу, ыгу къэлдэлкіе, зафу шыпкъа-гъэм фэкло. Хунэго Сайдэ ипоэмэу «Гүхэль, гульэш, гукіэгъу» зыфиоу тхылъым къыдэхъа гъэм щыщ пычыгъор аш ищыс.

**Загъорэ ильэсийшэ сиынбжь —
Тыгъэм зесэгъеу сиынлэхэр зэ-
тельэу,**

Загъорэ ильэс тюкі сиынбжь,

**Къэлапчъэр исымгъэсэжыеу сэ-
чъэ.**

**Сиынлэхэр исымгъиэхэм, сэгэ-
шлагъо —**

Зэклэри зылтыхъурэр гүшүуагъо.

Сайдэ итхылъыкіе «СигущыІэ — дэнэ фыжь» зыфилорэм «Гүхэль маф!» фэтээ, ифэшшош уасэ къыфашынену тэгүгъэ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Искусствэм ицЫифхэр

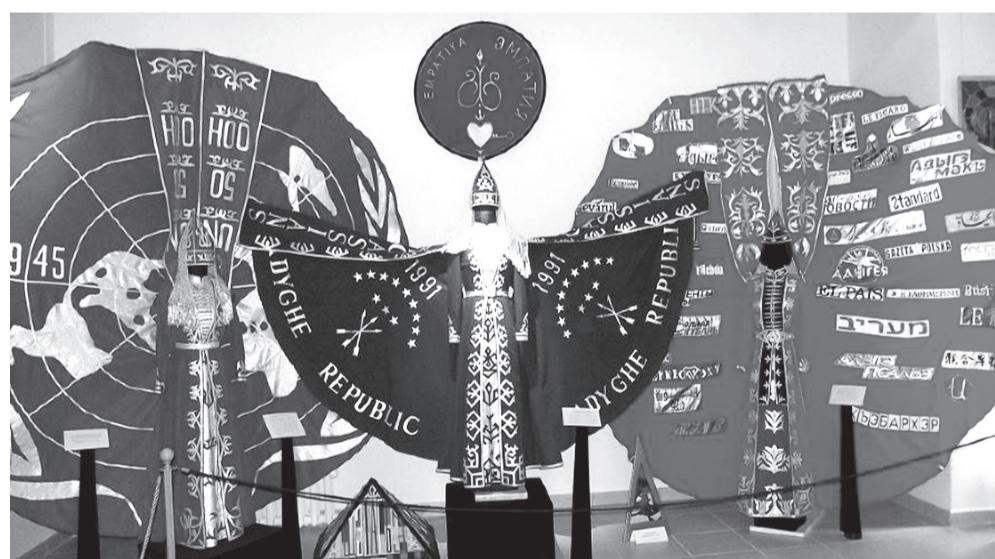
Тыгъэр мамырэу къытфепсы

Искусствэм гукэ хэшагъэу псэурэ сурэтыш-модельер цэрылоу Стлашьу Юрэ мамыр щылакээм игъэпытэн фэгъэхыгъэ дунэе тофыгъохэм чанэу ахэлажьэ.

Мастэр, юданэр, шэкыр зэригъекүхээ, игушысэхэр дунэе гумэкыгъохэм архы. Адыгэ шуашахэр, тхыпхъехэр, плэкъо тамыгъехэр, нэмыххэр ешых. Тыкъезыуцухъэрэ чыопсым идэхажьэ, тыгъэу къепсырэм инэбзийхэр кызызэрэтилъицхэрэм, тарихым, лъэпкъ шэн-хабзэхэм къапкырыкыирэ еплыкыицхэр искуствэ лягэм ыбзэкэ къегъэльгъох.

Унагъом ишылакэ, лъэпкыим кыкылъэ гъогум, хэгъэгум ипсүкэ анахъеу къащыхигъэшырэр дунаим мамырныгъэр щыгъэлтэгъэнэр ары.

«ООН-м итамыгъэ шуаш», «Кавказым итагъэ игумэкыгъох», «Щэлагъэ», «Теконыгъэм исаугыэт», нэмыхх шуашхэу мамырныгъэм игъэпытэн фэгъэхыгъэхэм тарихым инэкүубгъохэр кызызгуахъях. Саен «Адыгэ Республика» лъэпкыим ихэхъоныгъэхэр къегъэльгъох. Адыгэир республике хъульэ, ыльэ

пытэу тауцуагъ. Саен «Нэфиль бзыур» непэр щылакээм дештэ, пшашхэу ар зыщыгъыр къэракэ. Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкыуагъэхэм афэгъэхыгъэ шуашахэр, тхыпхъехэр лъэпкъ искуствэр зыгъэбаихъэрэ ашыщых.

ЮНЕСКО-р къыштыхъугъ

Стлашьу Юрэ ильэс 90-рэ зэрэхуугъэм фэгъэхыгъэу Мыекууап къышыдаагъэ-кыгъэ тхыльэу «Через дизайн к миру. В мире мифов и реальности» зыфиорэм ехыилагъэхэр тигъээзет къышыхэту-тыгъэх. Тхыльыр Урысаем ишьольырхэм, США-м, Германием, Тыркуем, ЮНЕСКО-м, нэмыххэм алъялесыгъ. ЮНЕСКО-м ипащэ ыцлакэ Рикардо де Гемараес Пинто гуфэбенэгъэ хэльэу къитхыжыгъэм къышело Стлашьу Юрэ дунэе тофыгъохэр щыленигъэм зэрэшч-пхырицихъэрээр.

— ЮНЕСКО-м къыратхыкыгъэм теджагъ, тигъэгушхуагъ. Гъэзетеджэхэр

аш нахь игъэкотыгъэу щыдгъэгъуазэхэ тшоигыу, — къытиуагъ общественэ тофыгъохохэу, Дунэе Адыгэ Хасэм иоофшэн чанэу хэлажъэхэрэ Мэшфешу Нэдждэтэ Цыкыушо Аслъянэрэ. — Тхыльым ильэтегъэу тохилэжъагъ. Стлашьу Юрэ шум, дэхажьэм, мамыр щылакээм игъэпытэн язехъялкы, философие гупшисэ ин хэль, Адыгэ Республика щытхуо фалорэм хегъахьо...

Тарихым, лъэпкъ шэн-хабзэхэм, хуягъэ-шагъэхэм адиштэрэ тофыгъохохээр щыленигъэм «къышегъэгүйш». «Планета информации» зыфиорэр журналистхэм яшылакэ ехыилагъ. Гъэзетхэу «Адыгэ макъэм, «Советскэ Адыгейим», нэмыххэм ацлэхэр хидыкыгъэх. Журналистхэм яшыуагъэхэр щыленигъэм ихьуэ-шагъэхэр цыфхэм алъялесын зэральэкыирэ Ю. Стлашьум итвorchества къышхэгъэшы.

Дунаим щашлэ

Экономикэм фэгъэхыгъэ зэхахьэм, Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкыуагъэ-

хэм якультурнэ тофыгъохэм Стлашьу Юрэ ахэлэжьагъ, адыгэ шуашхуу ёшыгъэхэр къышагъэльгъуагъэх, нэбгыре мин пчагъэ яллыгъ.

Адыгэ шуашхуу идэхажьэ зэхахьэм, Олимпиадэ джэгунхэм ацызыльэгъу-гъэхэм ашыщ Урысаем и Президентэу Владимир Путинир. Президентир зэль-шээрэ ансамблэу «Налмэсэм» иартист-хэм ахэтэу нэпэ-епль сурэтэу аты-рахыгъэхэр дунаим Интернетхэм щашлагъэх, гъэзетхэм къыхаутыгъэх.

Стлашьу Юрэ къызыхъугъэ мафэм төфөу адыгэ шуашхуу и Мафэ Адыгэ Республика, къош республикэм, лэкыб хэгъэгүхэм ашыхагъеунэфыкы.

— Искуствэм цыфхэр нахь зэ-

пэблагъэ ешых, — къытиуагъ Стлашьу Юрэ. — ЮНЕСКО-м аш мэхъанэшхорты. Тхыльыр къыдэзгъэкыгъэхэм, силофшагъэ уасэ фэзышыгъэхэм, зэкэми сафэрэз. Сиунагъо, сиынбджэгъухэм ацлэхэ «тхашуугъэпсэу» ясэложы.

Къэралыгъо гъэпсыкэ илээ Адыгэир зытэурэр ильэс 100 зэрхуурэм фэгъэхыгъэ тофыгъохээр Стлашьу Юрэ шэхэу къыгъэльгъоштых. Лъэпкыим гъогу къинэу къыгъуагъэр, искуствэ Ю. Стлашьум зэрэгзапшэх, зэфхы-сэжхэр ешых.

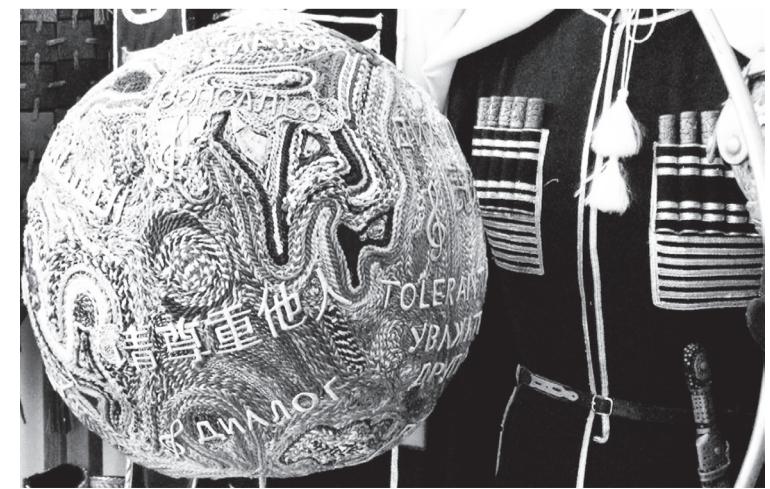
Ти Лышхъэу Къумпыл Мурат экономикэр къээтигъэнэм, культурэм, спортым хэхъоныгъэ ашынэм зэралыгъим Ю. Стлашьур егъэгушхо. Къокынэм щытэурэ лъэпкхэм искуствэхэмкэ я Къэралыгъо музей и Темыр-Кавказ къутамэ тофыгъохээр щарагъаш. Мамыр псэукээр ыгъэдахэ зэрэшоигъор, культурэм гъунаппэе зэримыл ыгы рихырэ сэнэххатым къыщегъэльгъагьо.

Мы мафэхэм Стлашьу Юрэ анахъеу зыгъэгүмэхээрэм къатегущыиээз, До-нецкэ, Луганске народнэ республикэм япсүкэ ынэгу къэлхэрэп. Гүшүлбэ къымылоу тофыгъохээм яллы, эзкэми мамырэу къафесырэ тигъэм инэпльэгъу фегъазэ. «Донбасс мамырэу щылэ сшоигъу. Владимир Путиним десэгъаштэ, ар чыжъэу малпэ...», — къытиуагъ Стлашьу Юрэ.

Сурэтыш-модельэрэу Стлашьу Юрэ Адыгэ Республика къултурэмкэ изаслуженэ тофыгъи, медалэу «Адыгэ им и Щытхуузехъэр», АР-м и Парламент итын анахъ лъаплэу «Закон. Пшээриль. Цыфыгъ» зыфиорэр къыфагъэшшоагъэх, республикэм мамырныгъэм и Лигэ илауреат, республике общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итээцэлэхэ куп хэт, Адыгэ Хасэм и Щытхуу тхыль къыфагъэшшоагъэ.

Дунаим щыцлэрило лъэпкъ іэпэласэу Стлашьу Юрэ тофыгъохээр хэгъэгүбэмэ къашагъэльгъуагъ. Тигъэм инэфтильхэм къадэушызэ шуашагъуагъу илэр лъэгъэ-клюатэ.

ЕМТИЛЛЬ Нурбый.

МэфэкI къэгъэлъэгъон

Тиадыгабзэ – тибаниныгь

Ныдэльфыбзэ пэпчь зие цыиф лъэпкымкэ осэшхо зэриэр гъэнэфагъе. Ар къагурыюзэ, гъэтхапэм и 14-м адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ фэгъэхыгъю юфтхъабзэхэр зэфэдэкI тиреспубликэ щызэхащэх ыкIи мы мазэм щыклощтых.

Ныдэльфыбзэ-адыгабзэм фэгъэхыгъю мэфэкI тхыль къэгъэлъэгъону «Родная речь не умолкает» зыфилю Лъэпкъ тхыльеджапIем краеведениемкэ ыкIи лъэпкъ литературэмкэ иотдел къышызэуахыгъэр.

Тиадыгабзэ зэраухумэрээр ыкIи зэрэхагъаэр, бзэм икультурэ шапхъэхэр зэлъягъэш!гъэнхэр къэгъэлъэгъоным игухэль шхъял.

Тызэрэшыгъуазэу, адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ 2000-рэ ильэсым щегъэхъаагъеу тиреспубликэ щыхагъэунэфыкы. Аш лъапсэ фэхъугъэр Бэрсэй Умарэ иапэрэ хъарыфыльэ тхы-

льэу 1853-рэ ильэсым Тифлис къышыдекIыгъэр ары.

Къэгъэлъэгъоним бзэм имэфэкI ехыилэгъэ тхыгъэхутыгъэ зэфэшхъафыбэ щыгъэфедагь — научнэ ыкIи егъэджэн литературэр, аш адигэ лъэпкым ыбзэ изыт къышызотыкыры ыкIи узыгъэхъозэрэ литературэр къышычыгъгь — гушилэлэ зэфэшхъафхэр, адыгабзэмрэ литературэмрэкI узэреджэцтхэ тхыльхэр.

Анахьэу уналэ зытеозыгъа дзэрээр адыгабзэм икъэхъукэ-уцукул къэзийуатехэрэр ары. Хэтки гэш!гъёных «Букварь черкесского языка» (Тифлис, 1853), С. Сихумрэ И. Хыдзэлымрэ яеу «Адыгэ Іелфыб» (Москва, 1924), Н. Ф. Яковлевымрэ Д. А. Іашхъемафэмрэ яофшагъэу «Грамматика адигейского языка» (Москва, 1941) зыфилохэрэр, нэмыххэри. МэфэкI къэгъэлъэгъоним щыпльгъурэ тхыль зэфэшхъафыбэр Лъэпкъ тхыльеджапIем ифонд бай къыххыгъэр.

МэфэкI экспозицием шлоньоныгъэ зи!эхэр еплынхэ альэкъышт мы тхвамафэм къыклоцI, ау ар анахь зытегъэпсыхъагъэр шэнгэлэхъхэр, бзэм юф дэзыш!эрэ къэлэеаджэхэр ыкIи студенчхэу бзэр ыкIи аш

итарихъ, непэрэ мафэхэм аш изыт зыш!эмэ зыш!оигъохэр ары.

Адыгабзэр зие адигэ лъэпкым илэгъу, игъус, егъэфедэ,

ижынч макы зэпыурэп. Ти-ныдэльфыбзэ — тиадыгабзэ пстэуми тибаниныгь.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Литературнэ-музыкальнэ композициер

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ тиреспубликэ дахэу, игъэлэтигъеу щыхагъэунэфыкыгъ.

Адыгабзэм имэфэкI фэгъэхыгъаагь распублике къэлэцыкI тхыльеджапIем адигэ литературэмкэ иотдел щызэхашэгъэ литературнэ-музыкальнэ юфтхъабзэр. Ар адыгабзэмкэ къягъе, поселкэу Севернэм иеджапIеу N 27-м ия 5 – 7-рэ классхэм яеджаклохэр къирағъэблэгъагъэх.

ТхыльеджапIем иофыш!еу юфтхъабзэр зезыщаагъэм ипэубла гушилэ къышыхигъэштыгь бзэм щынэгъягъэм чып!еу ѿриэр, бзэ пэпчь уфэсакъеу уухумэн ыкIи хэбгъэхон зэрэфаэр, ныдэльфыбзэр зэрэосэнчъэр. Къэлэеджаклохэр къэлэеаджаклохэр адигабзэмрэ тхыбзэрэ адигэ лъэпкым илэ зэрэху-гъэхэм фагъэнэосагъэх. Джащ фэдэу къэлэцыкIухэм адигабзэр бзэ анахыжхэм зэрэшыщыр ыкIи, ЮНЕСКО-м зэрилтыэрэмкэ, ар къодыжынным ишынаагъу зэрэшыэр арапалагъ.

НыбжыкIэхэм къафалотагь адигабзэр ухумгээнымкэ, аш хэгъэхъогъэнымкэ ыкIи бзэр һэрифэгъу нахь шыгъэ-нымкэ лъэшэу мэхъанэ зэриэр, АР-м и Лышшхэе иунашьокэ 2000-рэ ильэсым къыщегъэхъагъеу гъэтхапэм и 14-р тиреспубликэ адигабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэу зэрэшагъэмэфкырэр. Къэлэеджаклохэр адигабзэмкэ гъэзагъеу шэнгэгъе юфш!гъэхъе инхэр зи!е апэрэ шэнгэгъэлэхъэм, уштаклохэм, адигабзэм иофыш!охэмкэ гъэхъагъэхэр зи!эхэм ашагъэгъозагъэх.

Аш ыүж ежь юфтхъабзэм хэлэхъэрэ еджаклохэм ясенаущыгъэ литературнэ мэфэхым къышырагъэлэгъуыгъ «Къаш!э пычыгъор къызаххыгъе произведениер», «Произведенхем ац!э зэхэкIухъагъэхэр», «Гушилэхъыр тэрээу къало», «Гушилэхъем къафэгъот антонимхэр» зыфиорэ темэхэмкэ.

МэфэкI тхыль къэгъэлъэгъону «Люблю язык тех песен колыбелных» зыфиорэм Адыгэим итхаклохэм, усаклохэм ятхыльхэр, адигэ пшысэхэр, хырыххыхъэр, гушилэхъэр зыдэхэр ыкIи анахь литературэ гъэш!гъонэу, къашхъапэнэу еджаклохэм щытхэр щызэгъэкIугъагъ, а зэкIе адигабзэм идэхгъэ-дэгъугъе къэзигъэтхъеу, бзэм изэгъэш!эн хэти къэзигъэхъопсэу гъэпсыгъагъе.

ДЗЭУКЬОЖЬ Нуриет.

«СыбзЭ дыштЭу сиадыгабз»

Красногвардейскэ районым щагъэпсыщтых

Лъэпкъ проектэу «Щынэгъончъе ыкIи шэпхъэш!ухэм адиштэрэ тъогухэр» зыфиорэм игъэцэкIэн къыдыхэллытагъеу мы охтэ благъэмкэ пшъэрыльэу зыфагъэуцужыхъэрэм къатегуышыагь тъогурыкIоныр щынэгъончъэнымкэ Гупчэм ипащэу Аргун Даур.

Мы проектым къыдыхэллытагъеу 2020 – 2024-рэ ильэс-хэм гъогурыкIоным ишапхъэхэр зыукъохэрэм якъыхгъэшын фытегъэпсыхъэгъэ сурэт ыкIи видео тезыхыре пкыгъо 99-м нахь мымаклеу агъэуцщых. Аш даклоу автотранспортным илым ихыльягъэ зыщащышт ыкIи зыщаупльэкIущт чып!и 6 зэтэ-рагъэпсыхъащых. Аш епхыгъэ зэзэгынгъэхэр адашыгъэх, мы ильэсым ыкIем нэс аперэ пунктит!ум яофш!эн рагъэжъщт.

Комплексхэр зыщащыцушт-хэр Красногвардейскэ районыр

ары, селоу Еленовскэм пэблагъэу, аш фэдэ унашьо ышыгъ шольыр проектнэ купым.

Аперэ комплексхэр республикэ мэхъанэ зи!э автомобиль гъогоу «Красногвардейскэр — Улап — Заревэм», ятлонэрэр — «Белое — Дэгүжье» зыфиорэм ия 10-рэ километрэ ашагъэпсыщых.

Проектнэ юфш!энхэр 2021-рэ ильэсым агъэцэкIагъэх, джащ фэдэу къэралыгъо экспертизэр акIугъ. Зы псэуальэм ишын зэк!эмкли сомэ миллион 75,3-рэ төфэ. Ау гъогум тель асфальтыр къызэрэзэнэжыщтыр къыдэ-

пльйтэмэ, проектым шолгъэшко къызэритыщтыр щеч хэльэп.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэм иунашъу

Зэнэкъоюу «Адыгэ Республикэм ипарламентариизмэ ихэхъоныгь» зыфилю Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэр зызэхашаагъэр ильэс 30 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэм ехыилэгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэм иунашъо ешы:

1. Зэнэкъоюу «Адыгэ Республикэм ипарламентариизмэ ихэхъоныгь» зыфилю Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэр зызэхашаагъэр ильэс 30 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэр зэхщэгъэнэу.
2. Зэнэкъоюу «Адыгэ Республикэм ипарламентариизмэ ихэхъоныгь» зыфилю Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэр зызэхашаагъэр ильэс 30 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэм ехыилэгъэ Положениер ухсигъэнэу.
3. Мы иунашъор къэбар жыгъэхир иреспубликэ амалхэм къыхягъэутыгъэнэу.
4. Заштэрэ мафэм щыублагъеу мы иунашъом къяч!е илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет – Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

къ. Мыекъуапэ, мэзаем и 28-рэ, 2022-рэ ильэс N 134

Адыгабзэмрэ щыІэныгъэмрэ

Ныдэлъфыбзэр гъашІэм ипсынэкіечь къаргъу

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ фэгъэхыгъэ пчыхъэззехахъэр республике общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» зэхищагь.

Шынныгъэлэжхэр, кэлэеѓа-джэхэр, еджаклохэр, іекыб къералхэм къарыкыгъэ тильэп-къэгъухэр, культурэм иофы-шлэхэр, Адыгэ Хасэм хэтхэр республикэм искуствэхэмкэ иколледжэу Тхыбысымэ Умарэ ыцлэ зыхырэм щызэлуклагъэх. Къералыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгейим» и журналистхэу Беданыкъо Замирэ Гъуклэл Сусанэрэ зэращгъэ зэхахъэр шууклэ тыгу къинэжьшт.

Цэргийхэу «Налмэсым», «Исламыем», Лъэпкъ театрэм иартистхэм якъэбархэм ашгъуаз. Концертхэм, спектаклэхэм яплызэ ныбжыкабэ зыльшища.

Едьдж Мэмэт Тыркуем къинкыжыгъ, бзэхэр зыщизэрагъэшлээр Гупчэу «Активир» Мыекуапэ къыщизэуихи, аш пащэ фэхъуг. Мэмэт ыкъоу Гушао «Налмэсым» икъэшьокло цэргий, Адыгэ Республика м изаслуженне артист. «Активир» кэлэццыкүхэм адигабзэр щызэрагъашэ.

Тэгъэлъапэ

Зэхахъэр зэращээ Беданыкъо Замирэ Гъуклэл Сусанэрэ хагъэунэфыкыгъ адигабзэр тильэпкъ зэригъэлъаплээр. Адыгабзэм лъэпкъэу дунаим тетхэм такъыхегъэш. Адыгабзэм идэхагъэ, икъэбазэгэ тхаклохэм яусэхэм, лъэпкъорлуатхэм, фольклорым къашыхэтгъэш.

Тхакли, еджакли тинахыжь плашхэхэм амышлэштыгъэми, къытлыгъэссыжыгъэ лъэпкъорлэхэр гум къигуучыкыих, лъэпкъ шэжжыр, шулъэгъур, шэн-хабзэхэр къыралотыкыих. Къералыгъо гъэпсыкэ илэ Адыгэрийн зыпсэурэр мыгъэ ильэси 100 мэхь. Тихэу идэхагъэтиордхэм ахэль.

Ордым зејты

Гъобэкъуаа культурэмкэ и Унэ иорэдьло купэу «Лащенэм» хэт бзыльфыгъэхэм Адыгэхэум, адыгэ къуаджэхэм афэгъэхыгъэ ордхэр къауягъэх.

Хъатыгъужыкъуаа икъэлэ-еджакло зэшыпхъухэу Тышь Маринэрэ Ирэнэрэ Мэшбэшлэ

Исхыакъ иусэу ныдэлъфыбзэм фэгъэхыгъэм къеджагъэх.

Ансамблэу «Ащэмэзым» лъэпкъ ордхэр къытуагъэх. Адыгэ республике гимназилем икъэлэеѓаджэу Мэлгош Лидэригъаджэхэр Беданыкъо Заринэ, Шэуджэн Дианэ, Хъацыкъу Эланэ үүпкэу къеджагъэх Дэрбэ Тимур, Ожъ Аскэрбый яусэхэу адигабзэм идэхагъэ, ибайнагъэ яхылгагъэхэм.

Тэххутэмыкъое районным культурэмкэ и Унэшхо иансамблэу «Уджым» хэтэу, Адыгэ Республика м изаслуженне артистэу Ацумыжкъ Адамэ оркестрэригъэу лъэпкъ ордхэу «Тэтэжь дышь», «Си Пакъ» мэкъэ Ытыгъэ къабзээгэ къытуагъэх. Ныбжыкъе театреу Ахэджэго Мэджидэ ыцлэ зыхырэм иартисткэу Тхваркьюхъо Сусанэ усэм къеджагъ, артист нэшанэхэр дэгъоу къызфигъ-федагъэх.

«Уджым» ихудожественне пащэу, Адыгэ Республика м изаслуженне артистэу Къэлэкъуткэу Инвер лъэпкъ мэкъаммэхэр пынэнэмкэ къыригъэуягъэх.

Адыгэ Республика м изаслуженне журналистэу Тышь Светланэ, нэмыкхэри лъэпкъ тхаклохэм яусэхэм тынчэу къы-

зэрдажагъэхэр зэфэтхыссыжызэ, тэгушло, тэгушхо. Нало Заур, Мэшбэшлэ Исхыакъ, Кощбэе Пытмаф, Дэрбэ Тимур, Нэхэе Руслан, Къуекъо Налбый, Хъакунэн Зарем... Гум къигуучыкыыхэу, лъэпкъыр, къэралыгъор агъэлпайеу яусэхэр зэрэгэпсыгъэхэм къаушыхьаты адигабзэр бай дэдэу зэрэштыр.

Жэнэ Къырымызэрэ Тхыбысымэ Умаррэ зэдаусыгъэ ордэу «Синанэр» дунаим щашлэ. Адыгэхэм ямызакъоу, урысхэм, ахъязхэм, фэшхъафхэм къяло. Адыгэ Республика м инароднэ артистэу Къумыкъу Шамсудинэ «Синанэр» зэхахъэм шигъэжынчыгъ.

КІэшакIом ильтэмыдж

Адыгэбзэ диктантым итхын кіэшакло фэхүгъэхэу, Адыгэ къэралыгъо университетым адыгэ филологирем культурэмрэкэ ифакультет идеканэу Хъамырзэкъ Нуриет, кафедрэм икъэлэеѓаджэхэу Блыпшъээ Мирэ, Бгыашэ Зарет, Шхъэлэхъо Римэ яшытхъу пчыхъэззехахъэм щалуагъ. Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыщэкъо

Рэмэзан пчэгум къыригъэблагъэх «тхашууѓэпсэу» ари-южыгъ, щытхъу тхыльхэр, шуухафтынхэр аритыжыгъэх.

Адыгабзэр гъашэм зэрэхемыкоклэштыр, рагъэджаагъэхэр чанэу тыди зэрэшлажьэхэр Хъамырзэкъ Нуриет эзүкігъум щыхигъэунэфыкыгъ.

Лъэпкъым фэгумэкъеу фэусагъэм ащищ Тыркуем къыщыхъуѓэ Тымэ Сэин. Игущы-лэхэм псе зэралытыр, адыгэр тыде щэпсэуми иныдэлъфыбзэ, ичыгу зэригъэлъаплэхэрээр итхыгъэхэм къашицуагъ. Адыгэ Хасэм хэтэу, общественне юфышлэхуу Мэшфэшлэ Нэджэдт Тымэ Сэин иусэхэм тамэ аритыгъэ къодеп. Зэхэу-гүфыкыгъэу къылорэ гүшүлэ пэпчь угэгүпшисэ, гум щэчэрэгъу. Адыгэ лъэпкъеу дунаим щылсэурэм зыкъиуухъумэн, ыбзэ югъэлэплэн, ичыгу шу ыльгүн зэрэфаем уафещэ.

Республика м искуствэхэмкэ иколледж къэзийхыгъэхэу Хъаткъо Раситэрэ артист цэргийоу Лъачэ Альбертрэ Кавказ, шулъэгъум яхылгээгэ ордхэр къызэдауагъэх. Адыгэ Республика м, Пышээ язаслуженне артисткэу Лъецэр Римэ Адыгэхэм, лъэпкъ шэлжэхэм яхылгээгэ ордхэр къытуагъэхэмкэ пчыхъэззехахъэр аухыгъ.

Адыгэ Хасэм игъэцэлэкло куп хэтэу Хъот Юныс адыгэ джэгур зеришагь. Пчыхъэззехахъэр адыгэ къашхъохэм къа-гъэдэхагь.

Лымыщэкъо Рэмэзан, Тэу Аслъян, Цыкыгъушо Аслъян, Хъэблайкъо Адам, Мэшфэшлэ Нэджэдт, Хъот Юныс, нэмыкхэу Адыгэ Хасэм изэхэшэкло куп хэтхэм зэхахъэм хэлэжагъэхэр афэразэх. Адыгэ Ильэссыкъэ, буракым, нэмыкхэу афэгъэхыгъэ юфхъабзэхэр Адыгэ Хасэм зэрэхэшишэхэр Лымыщэкъо Рэмэзан къытуагъэхэм.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Адыгэхэм я ИльэсыкI

Шъукъеблагь мэфэкIым

Адыгэхэм яшэн-хабзэу «ИльэсыкIэ мэфэк» зыфиорэ зэхахьэр гъэтхапэм и 21-м Мье��уапэ щыклошт.

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр», Адыгэ Республикэм лъэпкь культурэмкэ и Гупчэ йофтхабзэм изэхэшэн къещакло фэххувьех. Адыгэ Республикэм и Лъэпкь театрэу Цэй Ибрахимэ ыцIэ зыхырэр, Адыгэ им иартист цэрылохэр, творческэ купхэр, лъэпкь общественнэ организацииехэр, хабзэм икулыкъушэхэр, хвакъехэр мэфэкIым хэлжэхьэштых.

Лъэпкь шэн-хабзэхэр къетухъумэнхэм, щыIеныхгъэм щылтыдгъеклотэнхэм, ныбжыкъехэр шлэжь ялэу пүгъэнхэм фэш мэфэкIым мэхъянешхо илэу тэлъйтэ, — къитиуагь Адыгэ Хасэм итхаматэу Лъимышкью Рэмэлан. — Кындулэсэурэ лъэпкхэм тикультурэ нахь дэгью зэргашшэмэ, тизэфыщтыкъехэр лъэхъаным щыптыштых.

— Адыгэ Республикэм икъералыгьо программэу культурэм хэхъоныгьэ ышынным фэгъэхьыгъэр дъяцаклээ, Адыгэри къералыгьо гъэпсийкI илэу зыпсэурэ илъеси 100 зэрхэхурэм ехылгээгъэ йофтхабзэхэм язэхэшэн ИльэсыкIэ мэфэкIымкэ етэгажьэ, — къитиуагь АР-м лъэпкь культурэмкэ и Гупчэ ипащэу Бадый Къэпплан. — 2022-рэ илъесир Урысыем щыпсэурэ лъэпкхэм яискусствэрэ якултуре къэнре я Ильэс. МэфэкIхэм лъэуж зэфэшхяафхэр ахэлжэхээ, тикультурэ зеушомбгу.

Зыкыныгьэмрэ Зэгургионыгьэмрэ япчэгруу Мье��уапэ дэтым ИльэсыкIэ мэфэкIир игъеклотыгьэ щызэхашшт. Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо филармоние ыпашхэе республикэм щыпсэурэ лъэпкхэр щызэукиштых. Артист-

хэм ордхэр къалоштых, къэшьоштых, усэхэм къяджэштых, ижирэ лъэпкь шэн-хабзэхэр къыща-гъэлгъоштых.

Адыгэ шхынигъохэр пчэгум щагоштых. МэфэкI зэхахьэр адигэ джэгукэ аухышт, анах дахэу къэшьуагъэхэм яштыху щалошт.

Шъукъеблагь эх адыгэхэм я

ИльэсыкIэ мэфэк! Лъэпкь зэхахьэр гъэтхапэм и 21-м пчыхьэм сыхьатыр 6-мрагъэжьэшт. Кымафэмрэ гъэтхэмрэ зыщызэхэхкыжхэрэ мафэр гъэшгэбнэу клошт. Адыгэ гүшүэ щэровхэр, лъэпкь Iopluyatэхэр, пшиисэм фэдэе театрализованнэ едзыгьо дахэхэр артистхэм къыща-гъэлгъоштых.

Кушхъэфэчъэ спортыр

Тыжыныр, джэрзыр

Урысыем ибзыльфыгъэхэм кушхъэфэчъэ спортымкэ язэнэкъоку гъэтхапэм и 14-м Адыгэ Республикэм щызэхашагь.

Километрэ 70-м нахьыбэ спортсменкхэм къызаклум, Санкт-Петербург щыщэу Маргарита Сырадоевам дышэе медальюн къыдихыгь. Адыгэ Республикэм спорт еджаплэ зыщызыгъасэхэр Алена Рыцевам ятлонэрэ, Елизавета Арчикасовам ященэрэ чыпIэхэр къыдахыгъэх. Адыгэ им изаслуженнэ тренерэу А. Войновыр типшашшэхэм ялаш.

Сурэтым итхэр: хагъеунэфыкырэ чыпIэхэр къыдээзыхыгъэхэр.

Къятхэхэрэм яшюшлэрэ редакцием иепллыкIэхэмрэ зэтемыфэнхэ алъэкъышт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурбый.

Зэхээшагъэр
ыкIи къыдэзы-
гъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
льэпкь Йоффэмкэ,
ІэкIыб къэралхэм ашы-
псэурэ тильэпкь-
гъухэм адиряIэ зэпхы-
ныгъэхэмкэ ыкIи
къэбар жуугъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зидэ-
шыIэр:
385000,
къ. Мье��уапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къайхырэр А4-кIэ
заджэхэр тхъапхэу
зипчыагъэкIэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтыр
12-м нахь цыкIунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкIегъекIожых.
E-mail: adygoevoice@
mail.ru

Зыщаушыхъватыгъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Йоффэмкэ, теле-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкIи зэлты-
ИльэсыкIэ амалхэмкэ и
Министерствэ и
Темыр-Кавказ
ЧыпIэ гъэлоры-
шапI, зэраушыхъватыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушытэрэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мье��уапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи
пчыагъэр
4637
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 497

Хэутынум узшы-
кIэтхэнэу щыт уахтэр
Сыхьатыр
18.00
Зыщаушыхъватыгъэ
уахтэр
Сыхьатыр
18.00

Редактор
шхьайэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхьайэм
игуадзэр
МэшлЭкко
С. А.

ПшъэдэкIыж
зыхырэ секретарыр
ЖакIэмкIо
А. З.

КІэуххэр

«Кубань-Холдинг» — «Туапсэ» — 1:2, «Анжи» — «Черноморец» — 1:1, «Чайка» — «Ессентуки» — 4:0, «Алания-2» — СКА — 0:4, «Форте» — «Ротор-2» — 1:0, «Мэшыкъу» — «Легион» 2:2. «Зэкъошныгь» — «Динамо» Ст ыкIи «Спартак» — «Биолог» — мэлъильфэгъум и 6-м ешштых.

ЧыпIэхэр

1. СКА — 50
2. «Чайка» — 45
3. «Динамо» Мх — 41
4. «Форте» — 40
5. «Анжи» — 34
6. «Кубань-X» — 32
7. «Черноморец» — 29
8. «Спартак» Нл — 27
9. «Туапсэ» — 26
10. «Легион» — 25
11. «Биолог» — 22
12. «Динамо» Ст — 20
13. «Мэшыкъу» — 19
14. «Ротор-2» — 17
15. «Зэкъошныгь» — 15
16. «Алания-2» — 7
17. «Ессентуки» — 5.
ШъУНАIЭ ТЕШҮУДЗ: зичэсуу ешштыхъэр зыщыштхэ мафэхэм

зэхъокыныгъэхэр афэхъунхэ юльэкъышт.

Я 22-рэ зэIукIэ- гъухэр

19. 03
«Биолог» — «Чайка»
20.03
«Динамо» Ст — «Алания-2»
«Ротор-2» — «Динамо» Мх
СКА — «Кубань-Холдинг»
«Легион» — «Спартак»
«Черноморец» — «Зэкъошныгь»

21.03
«Ессентуки» — «Анжи»
«Туапсэ» — «Форте».

Ростов-на-Дону икомандэу СКА-р апэрэ купым хэхъаным ишьыпкъэу фэбанэ. Ареу щытми, ыуж къинэхэрэ командэхэри мэгүгъэх, апэрэ чыпIээр къыдахын алъэкъыштэе альйтэ.

Мье��уопэ «Зэкъошныгь» алэ ишьыгъэхэм акIэхажа-жыщтэп шхъяа, зэнэкъокуум ѿльыкштээным пыль.

